

Sygn. akt III USK 177/22

POSTANOWIENIE

Dnia 27 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania P. R.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie
o odpowiedzialność członka zarządu za zobowiązania spółki,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 27
kwietnia 2023 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Rzeszowie
z dnia 15 lutego 2022 r., sygn. akt III AUa 458/19,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, wyrokiem z dnia 15 lutego 2022 r., zmienił zaskarżony przez organ rentowy wyrok Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 26 marca 2019 r. i oddalił odwołanie P. R. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w Rzeszowie z dnia 29 grudnia 2017 r., mocą której przeniesiono na ubezpieczonego jako prezesa zarządu G.” Sp. z o.o. w Ł. odpowiedzialność za zobowiązania Spółki z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego złożył pełnomocnik odwołującego się, wskazując we wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. W jego ocenie, istotne zagadnienie prawne wyraża się pytaniem: czy bezskuteczność egzekucji z majątku spółki z o.o. w rozumieniu

art. 116 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 1540, dalej jako Ordynacja podatkowa) w związku z art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 423, dalej ustawa systemowa) zachodzi w przypadku ustania bytu prawnego spółki w następstwie przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego, gdy w związku z likwidacją spółki nie można było ustalić zaległości z tytułu składek i wszcząć postępowania egzekucyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Institucja istotnego zagadnienia prawnego jest jednolicie rozumiana w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. spośród wielu postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571; z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179; z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Krótko mówiąc, jeśli problem prawny wyodrębniony we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (inne okoliczności nie podlegają badaniu) został już rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy, to nie zachodzą podstawy do przyjęcia skargi do rozpoznania. Nie inaczej jest w analizowanej sprawie. Problemy związane z likwidacją osoby prawnej (tu spółki i opcji przeniesienia odpowiedzialności na członka zarządu za zaległości składkowe) została już wyjaśniona w orzecznictwie.

Wstępnie należy podnieść, że w kwestii odpowiedzialności osób trzecich za zobowiązania składkowe, art. 31 ustawy systemowej odsyła tylko do przepisów Ordynacji podatkowej i nie odsyła równocześnie w tym zakresie do przepisów Kodeksu spółek handlowych (w tym art. 299 k.s.h.) ani do przepisów Kodeksu cywilnego (w tym art. 362 k.c.). Przesłanki odpowiedzialności członków zarządu spółek kapitałowych za zobowiązania tych spółek na gruncie art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej są zaś surowsze od przewidzianych w art. 299 k.s.h. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2022 r., I USK 469/21, LEX nr 3418462). Idąc dalej, bezskuteczność egzekucji przeciwko spółce jest kluczowym

elementem konstrukcji odpowiedzialności z art. 116 Ordynacji podatkowej. Ma rację skarżący, że wykładni tego pojęcia dokonał Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 13 maja 2009 r., I UZP 4/09 (OSNP 2009 nr 23-24, poz. 319). W orzeczeniu tym przyjęto, że chodzi o sytuację, w której nie ma jakichkolwiek wątpliwości, iż nie zachodzi żadna możliwość zaspokojenia egzekwowanej wierzytelności z jakiegokolwiek części majątku dłużnika (w tym przypadku spółki, bo to spółka jest dłużnikiem z tytułu należności składkowych jako płatnik składek), co może być stwierdzone nie tylko postanowieniem o umorzeniu postępowania egzekucyjnego ze względu na jego bezskuteczność, lecz także postanowieniem o umorzeniu postępowania upadłościowego lub o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości. Istotne jest to, aby na dzień wydania przez organ rentowy decyzji przenoszącej na członka zarządu odpowiedzialność za zaległości składkowe spółki nie posiadała ona (spółka) jakiegokolwiek majątku, z którego możliwe byłoby zaspokojenie wierzytelności organu rentowego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 lipca 2009 r., I UK 49/09, LEX nr 529769; z dnia 2 września 2009 r., II UK 336/08, LEX nr 533102; z dnia 14 kwietnia 2010 r., III UK 83/09, LEX nr 602074; z dnia 23 marca 2012 r., II UK 152/11, LEX nr 1170997; z dnia 25 kwietnia 2012 r., II UK 218/11, OSNP 2013 nr 7-8, poz. 90).

Bezskuteczność egzekucji to stan obiektywny, wynikający z braku majątku (spółki), który sprawia, że potencjalna egzekucja nie pozwoliłaby zaspokoić wierzytelności w całości lub w części (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2016 r., II UK 315/15, LEX nr 2120893). W wyroku z 11 sierpnia 2016 r., II UK 315/15 (LEX nr 2120893) Sąd Najwyższy stwierdził, że egzekucji nie prowadzi się dla uzyskania formalnego stwierdzenia jej bezskuteczności, lecz celem spieniężenia majątku spółki i zaspokojenia wierzyciela. Decyduje zatem majątek spółki, który jest poszukiwany w egzekucji, a który wcześniej powinien być wskazany przez członka zarządu spółki w celu uchylenia jego odpowiedzialności (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2022 r., I USK 454/21).

Powracając do głównego nurtu, należy zwrócić uwagę, że dowodem na bezskuteczność egzekucji może być również odpis z rejestru przedsiębiorców KRS wskazujący, że spółka utraciła byt prawny i nie funkcjonuje w obrocie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2006 r., II CSK 300/06, Glosa 2007 nr 4,

poz. 10). Likwidację i wykreślenie spółki z Krajowego Rejestru Sądowego zrównano z bezskutecznością także w wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 14 lipca 2020 r., II FSK 918/20 (LEX nr 3064805). Instytucja likwidacji spółki nie może prowadzić do uwolnienia się członka zarządu od odpowiedzialności za jej zobowiązania. Członkowie zarządu spółki powinni mieć na uwadze, że wykreślenie spółki z rejestru nie zwalnia ich z odpowiedzialności spółki za powstałe w okresie pełnienia przez nich funkcji, to jest przed otwarciem likwidacji.

Ten kierunek wykładni prawa powtórzono w wyrokach Sądu Najwyższego: z dnia 28 kwietnia 2022 r., II USKP 172/21 (LEX nr 3433539) oraz z dnia 12 maja 2022 r., III USKP 128/21 (LEX nr 3438165), stwierdzając, że likwidacja spółki i będące jej następstwem wykreślenie z Krajowego Rejestru Sądowego nie stoi na przeszkodzie zastosowaniu art. 116 Ordynacji podatkowej. Wprawdzie w świetle uchwały Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 8 grudnia 2008 r., II FPS 6/08 (ONSAiWSA 2009 nr 2, poz. 19) nie można co do zasady wykazać stwierdzenia bezskuteczności egzekucji bez wszczynania postępowania egzekucyjnego, to jednak wskazana uchwała nie dotyczy stanu faktycznego, w którym z uwagi na likwidację spółki kapitałowej niemożliwe było skuteczne wszczęcie postępowania egzekucyjnego (por. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 21 czerwca 2011 r., II FSK 229/10, LEX nr 1083050).

Zatem sytuacja, w której w ogóle nie można wszcząć postępowania egzekucyjnego, to sama ta okoliczność jest równoznaczna z tym, że nie jest również możliwe przeprowadzenie jakiegokolwiek czynności egzekucyjnej wobec spółki. Bezskuteczność egzekucji w takiej sytuacji ziszcza się przez brak podstaw umożliwiających przymusowe egzekwowanie zaległości podatkowych z majątku spółki (zob. też wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 25 sierpnia 2010 r., I FSK 872/09, ONSAiWSA 2012 nr 1, poz. 14). Pod pojęciem bezskuteczności egzekucji rozumie się zatem zarówno sytuację, gdy przeprowadzone postępowanie egzekucyjne nie doprowadziło do przymusowego zaspokojenia wierzyciela, jak i sytuację, gdy niemożliwe było wszczęcie tego postępowania.

Sumując powyższe, skarżący nie wykazał nowego istotnego zagadnienia prawnego, które uzasadniałoby przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Dlatego

Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania.